

Het rapport "Evaluatie Besluit Biotechnologie bij Dieren" van november 1999 van het Informatie- en Kennis-Centrum Landbouw (IKC-L) te Ede, dat de Directeur Veterinaire, Voedings-, en Milieu-aangelegenheden bij schrijven van 6 december 1999 (kenmerk VVM 99.4486/SK) aan de Raad voor dierenaangelegenheden deed toekomen met het verzoek om commentaar.

Omtrent dit evaluatierapport kan de Raad U het volgende mededelen.

De Raad is van oordeel, dat het Evaluatierapport gedegen informatie levert ten behoeve van de discussie over de toelaatbaarheid (het rapport spreekt, naar de mening van de Raad ten onrechte, over aanvaardbaarheid) van biotechnologische handelingen bij dieren. Hierbij dient wel te worden aangetekend, dat de evaluatie met name betrekking heeft op de genetische modificatie van dieren *ten behoeve van onderzoek betreffende de gezondheid van de mens*. De reikwijdte van de conclusies is dan ook beperkt tot dit terrein van toepassing.

De Raad, zij het met uitzondering van de vertegenwoordigers van de Dierenbescherming, is voorts van oordeel dat het Evaluatierapport door het IKC-L met de vereiste zorgvuldigheid en objectiviteit is vervaardigd. Dit deel van de Raad komt op grond van de in het rapport aangeleverde informatie tot de conclusie dat in ons land op zorgvuldige wijze met de problematiek van biotechnologische handelingen bij dieren wordt omgegaan. In algemene zin kan met alle hoofdconclusies van het rapport worden ingestemd.

De vertegenwoordigers van de Dierenbescherming menen, op grond van de ethische afweging, zoals die binnen de Commissie Biotechnologie bij Dieren (CBD) plaatsvindt, dat er geen sprake is van een "neen, tenzij"-beleid, maar van een "ja, mits"-beleid. Aangezien duidelijke grenzen en wegingscriteria voor wat wel en wat niet toelaatbaar is ontbreken, is volgens deze leden van de Raad slechts sprake van een persoonlijke afweging door de verschillende CBD-leden en wordt niet duidelijk wat het oordeel is van de maatschappij. De Dierenbescherming zou graag zien dat de CBD in sterkere mate de zorgen die met betrekking tot biotechnologie bij dieren in de maatschappij leven in haar afwegingen betreft.

De conclusie op pagina 21, tweede alinea, van het rapport, dat de meeste onderzoeksinstellingen tekortschieten in de naleving van een aantal (voornamelijk administratieve) voorschriften, die aan hun vergunning zijn verbonden, vervult de Raad met zorg. Een dergelijke conclusie zou, naar de mening van de Raad, zeker ook in de hoofdconclusies tot uiting moeten komen.

Hoofdconclusie I, eerste gedachtenstreepje:

De Raad onderschrijft dat de morele positie van het dier ten opzichte van het biotechnologische onderzoek in het kader van de volksgezondheid is verhelderd. Hieruit mag echter niet geconcludeerd worden, dat over deze morele positie van het dier ook consensus bestaat. Het evaluatierapport signaleert terecht dat de maatschappelijke organisaties een andere visie op de morele positie van het dier hebben dan de CBD en LNV (pagina 23, vierde alinea).

De Dierenbescherming constateert dat in alle geëvalueerde gevallen een *mogelijk* voordeel voor de mens prevaleerde boven het *zekere* nadeel voor het dier. Volgens de Dierenbescherming acht de CBD biotechnologische handelingen geboden als ze in het belang van de mens zijn. Alleen als er volgens de CBD doorslaggevende ethische bezwaren zijn aan de kant van het dier, kan van dit gebod worden afgeweken en wordt een negatief advies gegeven, wat volgens de Dierenbescherming betekent dat de CBD feitelijk een "ja, mits"-beleid toepast.

De Raad is van mening dat onvoldoende bekend is of en in hoeverre het betreffende onderzoek reëel bijdraagt aan de verbetering van de volksgezondheid. Hij acht het daarom wenselijk dat met enige regelmaat door de onderzoekers verslag wordt gedaan van de mate waarin hun onderzoek dichterbij het beoogde doel is gekomen.

Hoofdconclusie I, tweede gedachtenstreepje:

Deze conclusie wordt door de Raad onderschreven, voorzover het althans ontwikkelingen betreft die kenbaar worden uit de behandeling van de ingediende vergunningaanvragen.

Hoofdconclusie I, derde gedachtenstreepje:

Ook de Raad is van mening dat de ethische toetsing een meerwaarde heeft ten opzichte van een toetsing op de gevolgen voor de gezondheid en het welzijn van de dieren. Aan de conclusie, dat vergunningaanvragers en maatschappelijke organisaties verschillen over de waarde die aan het resultaat van de ethische toetsing gehecht kan worden, wil de Raad toevoegen dat beide actorgroepen ook een verschillend oordeel hebben over de wijze waarop de ethische toetsing plaatsvindt en over de wijze waarop de toetsingscriteria worden toegepast.

Hoofdconclusie II, eerste gedachtenstreepje:

De Raad onderschrijft de conclusie dat de procedure, gekozen in het Besluit biotechnologie bij dieren, eraan heeft bijgedragen dat er inzicht is ontstaan in de toelaatbaarheid van biotechnologische handelingen bij dieren op onderzoeksinstellingen in Nederland betreffende ethische aspecten en gevolgen voor gezondheid en welzijn van de dieren. De Dierenbescherming merkt echter op dat, evenals dit voor hoofdconclusie I, eerste gedachtenstreepje geldt, het inzicht zich beperkt tot de opvattingen van de leden van de CBD en geen inzicht geeft in de in de maatschappij levende opvattingen.

Hoofdconclusie II, tweede gedachtenstreepje:

De Raad is het eens met deze conclusie.

Hoofdconclusie II, derde gedachtenstreepje:

In deze door de Raad onderschreven conclusie wordt gesignaleerd dat de respons uit de maatschappij niet ruim was. Een mogelijke verklaring hiervoor ligt volgens de Raad in het technische, veelal complexe karakter van de vergunningaanvragen.

Hoofdconclusie III, eerste gedachtenstreepje:

De Raad deelt de conclusie dat de toetsing van de vergunningaanvragen nog niet heeft geleid tot gegevens die het verbieden van biotechnologische handelingen op grond van artikel 68 GWWD noodzakelijk maken, zij het dat het juister is om hier te spreken over categorieën van biotechnologische handelingen. Het rapport maakt immers op pagina 15 melding van de niet-toelaatbaarheid van bepaalde transplantatie-experimenten bij runderen.

Hoofdconclusie III, tweede gedachtenstreepje:

De Raad, met uitzondering van de Dierenbescherming, is het eens met de conclusie dat de toetsing van de vergunningaanvragen aanknopingspunten biedt voor ontheffing van de vergunningplicht voor bepaalde typen of programma's van onderzoek, waarin biotechnologische handelingen worden verricht in het kader van de volksgezondheid. Daarbij denkt de Raad aan biomedisch onderzoek aan met name ratten en muizen en lagere diersoorten als *C. elegans* en fruitvliegen.

De Dierenbescherming kan deze conclusie niet onderschrijven, zulks op grond van de hierboven reeds naar voren gebrachte argumenten.

De Raad wil tenslotte nog op de volgende punten wijzen:

- In het rapport wordt nergens gesproken over de samenhang met andere relevante regelgeving en met de toetsing door DEC's en de COGEM. Betere onderlinge afstemming en meer integrale toetsing zijn volgens de Raad wenselijk en mogelijk.
- Het rapport geeft geen inzicht in de eventuele consequenties voor de positie van de industrie. Wat betekent de praktijk tot heden voor de toekomst van het Nederlandse bedrijfsleven?
- Het Ministerie heeft, na de geslaagde notificatieprocedure van artikel 66, lid 1, sub d GWWD, aangegeven dat een definitief besluit hieromtrent genomen zou worden na de evaluatie. Het evaluatierapport schenkt aan dit punt echter geen aandacht en biedt dus geen enkel handvat voor een dergelijk besluit.

Den Haag, 9 februari 2000